

ДОСВІД КИТАЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

С. В. Бебко, к.е.н.

Київський національний університет технологій та дизайну

Сьогодні в умовах економічної кризи та нестабільної політично-соціальної ситуації в країні проблема економічної безпеки вищих навчальних закладів (ВНЗ) є особливо актуальною.

Запозичення позитивного досвіду інших країн стосовно економічної безпеки у системі вищої освіти може бути досить корисним для України. Однією з таких країн є Китай, який за останні десятиріччя розвивається високими темпами та здійснив наймасштабнішу реформу у системі освіти. У рамках реалізації державної політики у сфері вищої освіти здійснюється фінансування діяльності державних ВНЗ, а також окремих програм і проектів (в яких беруть участь як державні, так і недержавні вищі навчальні заклади).

У Китайській Народній Республіці частка бюджетних витрат на освіту у ВВП порівняно невисока – 3% (для порівняння: в Україні – 7%, у країнах ЄС – від 4,5 до 7%), а частка фінансування вищої освіти у структурі ВВП – 0,7%. (дані за 2010 р.) [1; 2]. У КНР обсяг фінансових ресурсів, що спрямовується на розвиток вищої освіти, щорічно зростає. Бюджет на вищу освіту складається з двох частин: поточні витрати та капітальне будівництво. Асигнування, передбачені по частині «капітальне будівництво», досягають до 50% від загальної суми витрат і спрямовуються на будівництво та ремонт закладів, закупівлю навчального обладнання та впровадження нових освітніх технологій.

Основним джерелом фінансування діяльності вищих навчальних закладів державної форми власності є кошти центрального бюджету (централізовані асигнування), але не заборонено надавати послуги за плату. Бюджет вищого навчального закладу середнього рівня зазвичай складає 150-200 млн. дол. США [1]. Одним із джерел фінансування вищої освіти є кошти, що отримані від податку на освіту. Особливістю китайської системи фінансування діяльності вищих навчальних закладів є значний обсяг коштів, що надходять від

благодійних організацій та у вигляді пожертв.

Міністерство освіти КНР регулює кількість державних вищих навчальних закладів різного рівня та профілю, а також зміст програм за кожним напрямом підготовки у таких закладах. Недержавні вищі навчальні заклади мають право самостійно визначати перелік спеціальностей (згідно наявної матеріальної бази та кадрового забезпечення) та навчальні програми [3]. Нерідко перелік спеціальностей складається з урахуванням реальних потреб економіки регіону, на території якого розташований заклад.

У КНР ухвалено Закон Китайської Народної Республіки про сприяння розвитку недержавної освіти [4]. Недержавні вищі навчальні заклади не сприймаються як конкуренти державним, оскільки недержавні заклади, як правило, займають «ринкові ніші», які для державних закладів просто нецікаві.

Основним свідченням високої якості освіти у недержавних вищих навчальних закладах є високий рівень працевлаштування випускників. За підсумками 2010-2011 рр. 85% випускників названих закладів знайшли роботу протягом 3 місяців після отримання диплому, а 6% продовжили навчання за кордоном. Лише 2% випускників протягом року після отримання диплому не змогли знайти роботу за фахом [1].

Особливістю системи недержавної вищої освіти є те, що більшість недержавних ВНЗ видають дипломи власного зразка, лише 103 недержавні заклади (із 1200) мають право видавати випускникам дипломи державного зразка (якщо випускник успішно здасть іспити перед державною комісією).

У рамках політики оптимізації вищої освіти здійснюються заходи щодо концентрації ресурсів. Так, протягом 2005-2010 рр. 708 вищих навчальних закладів були об'єднані у 302 університети. Наприклад, нещодавно відбулося злиття найпрестижнішого закладу (Пекінський університет) та найкращого медичного закладу (Пекінська медична академія) [4; 5].

У КНР одним із пріоритетів державної політики у сфері вищої освіти проголошено поліпшення якості підготовки науково-педагогічних кадрів. Вирішити вказане завдання планується із використанням наступних

інструментів: збільшення середньої заробітної плати науково-педагогічного персоналу, впровадження механізмів дотацій та субсидій для провідних кадрів, випереджаюче збільшення безкоштовних місць у ВНЗ педагогічного профілю, збільшення кількості науково-педагогічних вакансій, подальша підтримка престижності праці викладача, підвищення кваліфікації викладачів в частині організації роботи з патріотичного виховання молоді [6, с. 354].

З урахуванням описаних викликів та негативних факторів Міністерство освіти КНР розробляє заходи, спрямовані на підвищення економічної безпеки у системі вищої освіти. Серед вказаних заходів [4; 7; 8]:

- поступове збільшення обсягу фінансових ресурсів, що виділяються з централізованого та місцевих бюджетів, задля підтримки діяльності вищих навчальних закладів державної форми власності;
- посилення державного контролю за функціонуванням усіх вищих навчальних закладів, у тому числі у сфері фінансів, а також за якістю навчання;
- забезпечення пріоритетного розвитку сфери вищої освіти у провінціях з переважанням сільського населення та національних меншин;
- підтримка розвитку вищих навчальних закладів, що фінансуються переважно за кошти населення;
- подальший розвиток технологій дистанційної освіти;
- посилення інтеграційних процесів у сфері вищої освіти, підтримка інтеграції вищих навчальних закладів з науковими установами та корпоративним сектором;
- активізація міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів, залучення передових навчальних технологій;
- подальша оптимізація переліку спеціальностей та навчальних програм;
- збільшення кількості місць у вищих навчальних закладах (що поступово призводитиме до збільшення рівня охоплення населення вищою освітою);
- підвищення ефективності державної політики у сфері вищої освіти.

Результати проведеного дослідження доцільно використати при формуванні науково обґрунтованих пропозицій з забезпечення економічної

безпеки системи вищої освіти України з урахуванням результатів китайського досвіду.

Список використаної літератури:

1. Educational Statistics Yearbook of China 2011. / Ministry of Education. – Beijing: People’s Education Press. – 2013. – 700 p.
2. Higher Education in China. / [Jianmin Gu, Xueping Li, Lihua Wang]. – Beijing, 2009. – 238 p.
3. Education Law of the People’s Republic of China as of March 18, 1995. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2803/200905/48457.html.
4. Каукенова Т. Развитие образования в современном Китае: кризисные явления и поиски решений / Т. Каукенова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.easttime.ru/analitic/3/8/491.html>.
5. Гала С.В. Функціонування системи вищої освіти в Китайській Народній Республіці: досвід, можливості, перспективи / С. В. Гала // Вісник КНУТД. – 2013. - № 5. – С. 242-249.
6. Эралиева А.Э. Мотивация профессорско-преподавательского состава высших учебных заведений как фактор повышения качества высшего образования / А. Э. Эралиева, О. А. Яновская // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 7. – С. 351-360.
7. Сяохуань С. Образование в Китае – реформы и новшества. – Пекин : Межконтинентальное изд-во Китая, 2002. – 192 с.
8. Ныязбекова К. С. Система высшего образования в КНР / К. С. Ныязбекова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Pedagogica/2_126077.doc.htm.